

Πόσο αποτελεσματικές είναι οι κυρώσεις κατά της Ρωσίας;

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Σύμφωνα με [τις εκτιμήσεις](#) της Παγκόσμιας Τράπεζας, η ρωσική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,5% το 2022 και θα συρρικνωθεί περαιτέρω κατά 3,6% το 2023. Δεν είναι σύνηθες μια οικονομία να συρρικνώνεται διαδοχικά για δύο χρόνια. Ακόμη και η Ουκρανία, η οποία σημείωσε συρρίκνωση 35% το 2022, αναμένεται να αναπτυχθεί το 2023. Με βάση αυτές τις εκτιμήσεις, δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η ρωσική οικονομία δεν έχει πληγεί.

Ωστόσο, οι τελευταίες προβλέψεις του [ΔΝΤ](#) δείχνουν μια πολύ καλύτερη εικόνα για την ρωσική οικονομία: μικρότερη συρρίκνωση το 2022 και μόλις θετική ανάπτυξη για το 2023. Τα δεδομένα που προέρχονται από τη Ρωσία δεν είναι πλέον αξιόπιστα, επομένως δεν είναι εύκολο να καθοριστεί η ακριβής έκταση του οικονομικού πλήγματος. Μπορούμε όμως να πούμε ότι αν η πρόθεση των κυρώσεων ήταν να γονατίσουν την οικονομία της άμεσα και να απομονώσουν τη Ρωσία διπλωματικά, τότε αυτό δεν συνέβη. Και οφείλεται σε τρεις λόγους.

Οι ρωσικές εξαγωγές ενέργειας παρέμειναν ως επί το πλείστον, εκτός κυρώσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ο σημαντικότερος εισαγωγέας ενέργειας για τη Ρωσία, δεν επέβαλε κυρώσεις στο ρωσικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, προκειμένου να μην απειλήσει την κάλυψη των ενεργειακών της αναγκών. Ως εκ τούτου, κατά την διάρκεια του 2022, μόνο το 8% περίπου της εξαγωγικής αξίας της ρωσικής

ενέργειας ήταν υπό κυρώσεις, όλες από τρίτες χώρες. Δεδομένων επίσης των τεράστιων αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας, τα έσοδα από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο αντιπροσώπευσαν το [45%](#) του ρωσικού κρατικού προϋπολογισμού το 2022.

Δεύτερον, η Ρωσία επέβαλε πολύ αποτελεσματική οικονομική πολιτική κι έτσι απέτρεψε την ελεύθερη πτώση της οικονομίας. Η κυβέρνηση παρείχε στήριξη ίση με [το 3%](#) του ΑΕΠ σε κοινωνικές παροχές, φοροαπαλλαγές, επιδοτήσεις δανείων και αυξάνοντας τον κατώτατο μισθό. Το [μέγεθος](#) αυτής της στήριξης δεν διέφερε από αυτό που παρείχαν οι χώρες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Επίσης, η αύξηση της κρατικής κατανάλωσης αντιστάθμισε κατά μεγάλο μέρος την απότομη πτώση των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ταυτόχρονα, μια [πολύ γρήγορη κι εύστοχη](#) παρέμβαση της Ρωσικής Κεντρικής Τράπεζας, σταθεροποίησε τη συναλλαγματική ισοτιμία (αν και ο όγκος συναλλαγών μειώθηκε στο ένα τρίτο) και παρείχε απαραίτητη ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα. Αυτό απέτρεψε τη μετατροπή της οικονομικής κρίσης σε χρηματοπιστωτική, κάτι που θα έθετε την οικονομία σε απόλυτο κίνδυνο. Τα μέτρα αυτά κατάφεραν να προστατεύσουν το κατά κεφαλήν εισόδημα και να αποτρέψουν την αύξηση των ποσοστών φτώχειας.

Ο τρίτος λόγος έχει να κάνει με το γεγονός ότι ένα μεγάλο ποσοστό χωρών δεν έχει καταδικάσει τη Ρωσία για την επιθετικότητά της κατά της Ουκρανίας. Πληθυσμιακά, αυτό ανέρχεται στο 59% του παγκόσμιου συνόλου, που είτε είναι ουδέτεροι, είτε υποστηρίζουν την επιθετικότητα της Ρωσίας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία επειδή δείχνει ότι πολλές χώρες δεν είναι απαραίτητα πρόθυμες να σταματήσουν τους οικονομικούς δεσμούς τους με τη Ρωσία και να την απομονώσουν διπλωματικά βοηθώντας στην εφαρμογή των κυρώσεων.

Το μέλλον παρόλα ταύτα θα είναι διαφορετικό. Μια σημαντική αλλαγή που θα κάνει μεγάλη διαφορά στα ρωσικά έσοδα είναι ότι η ΕΕ έχει πλέον επιβάλει πετρελαϊκές κυρώσεις. Το 40% της εξαγωγικής αξίας της ρωσικής ενέργειας θα υπόκειται σε κυρώσεις το 2023. Η ΕΕ δεν έχει ακόμη επιβάλει κυρώσεις για το φυσικό αέριο, αλλά οι ποσότητες που εισάγει από τη Ρωσία έχουν μειωθεί σημαντικά. Τις πρώτες εβδομάδες του 2023, η ΕΕ [εισήγαγε](#) περίπου το 20% όσων εισήγαγε το 2022. Άλλες χώρες, ιδιαίτερα η Ινδία, η Τουρκία και η Κίνα έχουν παρέμβει για να [αγοράσουν ρωσική ενέργεια](#). Ωστόσο, δεν έχουν καταφέρει να αντικαταστήσουν πλήρως τις ποσότητες που πωλήθηκαν στην ΕΕ.

Επίσης, αν κι εξακολουθούν να είναι αυξημένες συγκριτικά με ιστορικά δεδομένα, οι τιμές θα είναι επίσης πολύ χαμηλότερες από πέρυσι. Αυτό οφείλεται στα μέτρα που έχουν

τεθεί σε εφαρμογή και στις εναλλακτικές πηγές που έχουν βρεθεί. Επιπλέον, οι τρίτες χώρες που έχουν επωφεληθεί από την παροχή ρωσικής ενέργειας πληρώνουν [πολύ χαμηλότερες τιμές](#) από αυτές που πλήρωνε η ΕΕ. Επομένως, μικρότερες ποσότητες που πωλούνται και σε χαμηλότερες τιμές, θα οδηγήσουν σε θα είναι πολύ χαμηλότερα έσοδα φέτος.

Τέλος δύο σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές που βρίσκονται σε εξέλιξη, σημαίνουν επίσης ότι αυτό που φαίνεται σαν ανθεκτικότητα στη ρωσική οικονομία είναι τεχνητό και μη βιώσιμο.

Πάνω από το [80%](#) των πολυεθνικών εταιριών των ΗΠΑ και της ΕΕ, είτε εγκατέλειψαν είτε ανέστειλαν τις δραστηριότητές τους στη Ρωσία. Η επανεκκίνηση δεν θα είναι δυνατή χωρίς σαφή αλλαγή του πολιτικού κλίματος και σίγουρα δεν είναι δυνατή για όσο διάστημα ισχύουν κυρώσεις. Οι ΗΠΑ και η ΕΕ δεν θα αναστείλουν εύκολα τις πολιτικές κυρώσεων που έχουν επιβάλει κατά την διάρκεια του 2022. Αλλά ίσως η πιο σημαντική αλλαγή είναι ότι εκθέτοντας τόσο κατάφωρα την εξάρτηση της ΕΕ από τα ορυκτά καύσιμα, η ρωσική επιθετικότητα επιτάχυνε την ενεργειακή μετάβαση και όχι μόνο στην ΕΕ. Το ρωσικό οικονομικό μοντέλο εξαρτάται πλήρως από μια βιομηχανία που θα εξαφανιστεί. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η Ρωσία σκέφτεται σε πιο νέο μοντέλο θα πρέπει να βασίζεται η οικονομία της την επόμενη μέρα.

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες, και καθηγήτρια οικονομικής πολιτικής στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel και στο Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*